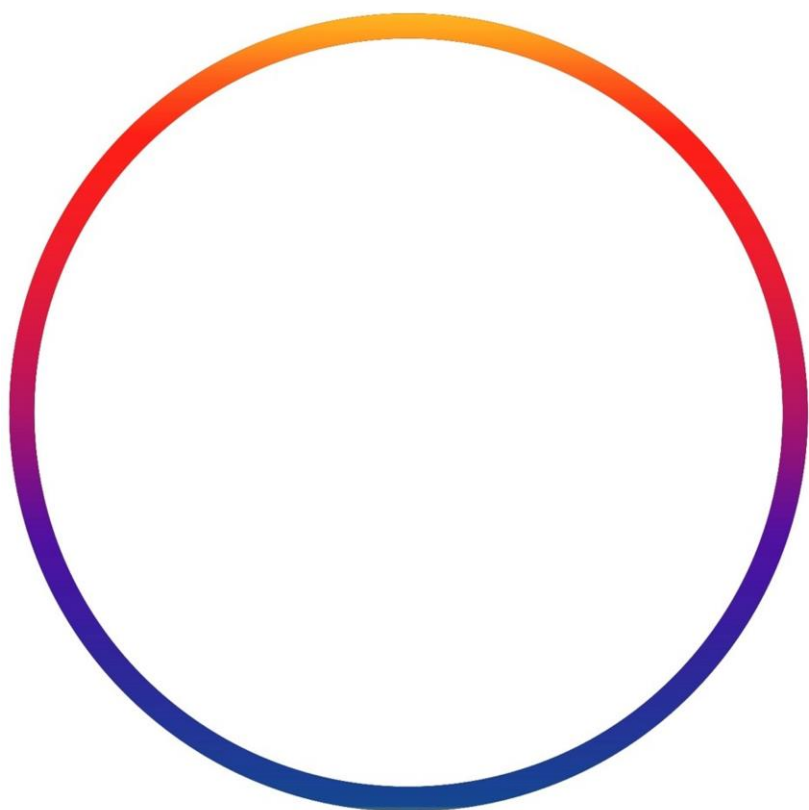

SLOVENŠČINA KOT DRUGI JEZIK

PRVO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO OBDOBJE

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

OPISMENJEVANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Proces opismenjevanja predstavlja eno temeljnih področij zgodnjega šolanja, ki vključuje predopismenjevanje in začetno opismenjevanje. Predopismenjevalne spretnosti se razvijajo z namenom, da učenci pridobijo ustrezno podlago za učenje branja in pisanja. To obsega spodbujanje glasovnega in vidnega zaznavanja ter razvoj finomotoričnih spretnosti in orientacije. Cilj začetnega opismenjevanja je, da učenci berejo in pišejo v slovenskem jeziku.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je posebna pozornost namenjena opismenjevanju. Namen le-tega ni le obvladanje tekočega branja in pisanja, temveč razvita zmožnost sporazumevanja v vidnem prenosniku ter razmišljanje, ustvarjanje, učenje in razvedrilo ob zapisanih besedilih. Cilj je omogočiti vsem učencem in učenkam, da spoznajo in dosežejo višjo raven t. i. kritične pismenosti.

PREDOPISMENJEVANJE

CILJI

Učenec:

- : razvija govorno-jezikovne zmožnosti v varnem in spodbudnem učnem okolju s sošolci in učitelji;
SC (3.3.1.1 | 2.1.2.1 | 2.4.2.1 | 3.1.1.2)
- : zaznava in izgovarja glasove slovenskega knjižnega jezika;
SC (1.1.2.2 | 1.1.2.1)
- : zaznava in izgovarja glasove slovenskega knjižnega jezika;
- : razvija vidno zaznavanje in zavedanje (vidno pozornost, vidno pomnjenje, vidno razlikovanje);
- : razvija orientacijo na sebi, na drugi osebi, v prostoru, na ploskvi, v bralnem gradivu;
- : razvija grafomotoriko.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

Ta skupina ciljev nima standardov znanja.

STROKOVNI TERMINI

◦ glas ◦ črka ◦ beseda

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci v začetnem šolskem obdobju nadgrajujejo predopismenjevalne spretnosti, ki so jih predhodno razvijali v predšolskem obdobju in pri madžarskem jeziku. Predopismenjevalne dejavnosti naj bodo organizirane v obliki didaktičnih iger, sodelovalnega učenja in učenja z odkrivanjem. Učitelj spremlja učenčev napredek na področju predopismenjevalnih spretnosti, a jih ne ocenjuje, saj so te pogoj za prehod v začetno opismenjevanje.

Predopismenjevalne spretnosti ni potrebno obravnavati sistematično v okviru pouka, saj bodo te dejavnosti celovito in strukturirano obravnavane pri pouku madžarščine. Namesto tega jih učitelj smiselno vključuje v druge učne vsebine (npr. pri besedišču) in s tem bogati učni proces.

ZAČETNO OPISMENJEVANJE

CILJI

Učenec:

○: sistematično usvaja tiskane in pisane črke, ki se razlikujejo od črk madžarske abecede, hkrati razvija tehniko branja in pisanja ter razvija jezikovno zmožnost.

○: piše črke, zloge, besede, povedi, besedila in zapisano glasno prebere;

○: razvija pravilno držo telesa in pisala;

SC (1.1.4.1)

○: razvija čitljivost pisanja;

○: primerno razvojni stopnji razvija branje z razumevanjem.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-izkaže poznavanje glasov in črk slovenske abecede, tako da:

» napiše povedi s tiskanimi črkami in pisanimi črkami;

-tekoče prebere besedilo v obsegu najmanj 300 besed, tako da:

» bere v govorjeni hitrosti z redkimi premori ali ponovitvami, natančno, razločno, v enakomernem ritmu (3. razred);

- izkaže razumevanje prebranega besedila.

STROKOVNI TERMINI

◦ glas ◦ črka ◦ zlog ◦ beseda ◦ poved ◦ besedilo ◦ branje ◦ pisanje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Začetno branje in pisanje v slovenščini potekata zaporedno z opismenjevanjem v madžarščini, ker pomeni, da se učenci najprej opismenijo v madžarščini nato pa še v slovenščini. Zato je pomembno, da učitelj slovenščine kot drugega jezika sodeluje z učiteljem prvega jezika, torej madžarščine.

Sistematično se obravnavajo samo tiste črke, ki se razlikujejo v izgovorjavi ali zapisu od madžarskih črk. Pomembno je, da obravnavano črko spoznavajo v kontekstu sočasnega branja in pisanja, kar jim omogoča funkcionalno razumevanje usvajanja črk.

Učenci naj bi ob zaključku 2. razreda usvojili tehniko branja in pisanja, v 3. razredu pa naj bi in jo utrjevali in izboljševali.

Učenci do konca tretjega razreda tekoče berejo besedila v obsegu najmanj 300 besed. Branje učenca konec tretjega razreda poteka v govorjeni hitrosti, v enakomernem ritmu, brez daljših premorov ali ponovitev že prebranih besed. Branje besedila mora biti natančno in razločno ter razumljivo poslušalcem. Razumevanje prebranega besedila učenec izkaže z ustreznimi odgovori na vprašanja in z aktivnim sodelovanjem o prebranem besedilu, kjer izraža svoje mnenje in povezuje vsebino z lastnimi izkušnjami. V tretjem razredu se učenci navajajo na kompleksnejše pisanje besedil.

Učitelj naj pred branjem oz. pisanjem spodbuja učence in učenke k pogovarjanju o tem, čemu beremo oz. pišemo besedila, kako pomembno je branje oz. pisanje v vsakdanjem življenju, kaj je potrebno za učinkovito branje oz. pisanje in kako se pripravimo na branje oz. pomen branja oz. pisanja v vsakdanjem življenju ter razvijajo motivacijo za ti sporazumevalni dejavnosti.

Z namenom **spremljanja napredka** pri procesu opismenjevanja učenci pišejo tudi nareke in prepisujejo kratka besedila. Učenci narekov in prepisov ne pišejo, da bi njihove izdelke učitelj ocenjeval, ampak jih pišejo predvsem za vajo (pozornost je usmerjena na napake s področja glasovnega zavedanja: izpuščena/dodana/zamenjana črka; napake s področja šibkega znanja oz. neznanja: besede s kritičnimi glasovi (npr., p/b, t/d, k/g, š/ž, lj, nj,)), besede s črkami, ki se v zapisu in/ali izgovorjavi razlikujejo od madžarskih črk (npr. a, e, č) in druge napake.

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema poslušanje, branje in pisanje neumetnostnih besedil različnih besedilnih vrst, sprejemanje in njihovo razumevanje ter tvorjenje in uporabo besedil v vsakdanjem delu in učenju. Skupina ciljev, **Sporazumevanje**, se osredotoča na razvijanje nebesednega in besednega dvogovornega sporazumevanja, kar vključuje pogovarjanje in dopisovanje. Druga skupina ciljev, **Sprejemanje, razumevanje in tvorjenje neumetnostnih besedil** se osredotoča na delo z enogovornimi besedili. Cilje te teme učenci dosegajo s poslušanjem enogovornih neumetnostnih besedil, »branjem« naslikane zapovedi, prepovedi in opozoril ter govornim tvorjenjem le-teh, branjem prikazovalnih besedil ter govornim in pisnim tvorjenjem le-teh. Učenec se uči tvorjenja opisovalnih in pripovednih besedil po zgledu. Tvorjenje neumetnostnih besedil vključuje faze načrtovanja, ubesedilovanja in izboljševanja.

Skupina ciljev, Besedilo, besedilne vrste in besedilne skupine, se osredotoča na spoznavanje, sprejemanje, tvorjenje in kritično vrednotenje **različnih vrst besedil** ter s tem razvijanje sporazumevalne zmožnosti. Besedila so namenjena razvijanju in urjenju pravopisne zmožnosti ter razvijanju tehnike pisanja.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

V okviru teme Sporazumevanje in besedilo učenec uzavešča temeljna jezikovna znanja; pridobiva motivacijo in razvija spretnosti pogovarjanja z različnimi sogovorci, usvaja temeljna načela dialoškega sporazumevanja in zmožnost ustnega in pisnega tvorjenja neumetnostnih besedil, povezanih z drugimi predmetnimi področji.

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

CILJI

Učenec:

○ razvija zmožnost poslušanja (gledanja posnetih) in branja besedil ter usvaja značilnosti besedilnih vrst (opis, pripoved, pozdrav, vabilo, voščilo, čestitka, kazalo, seznam).

SC (1.1.4.1)

○ razvija zmožnost pogovarjanja v osebnih pogovorih;

○ razvija zmožnost govornega nastopanja z vnaprej napovedano temo in z različnimi besedilnimi vrstami (pripoved, obnova, opis).

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» pozna značilnosti besedilnih vrst (opis, pripoved, pozdrav, vabilo, voščilo, čestitka, kazalo, seznam).

STROKOVNI TERMINI

◦ pogovor ◦ pripoved ◦ opis ◦ seznam ◦ navadni dopis ◦ pozdrav ◦ voščilo ◦ čestitka ◦ vabilo ◦ besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Besedila so namenjena razvijanju in urjenju pravopisne zmožnosti ter razvijanju tehnike pisanja. Učencem učitelj daje na izbiro vsaj dve temi (npr. učenec lahko piše o tem, kar je doživel sam/njegova družina, ali o tem, kar je doživel izmišljeni vrstnik). Učitelj naj pri podajanju navodil sledi natančnemu izražanju: npr. opiši, pripoveduj, saj tudi s tem prispeva k temu, da bodo učenci postopoma ločevali med pripovedovanjem in opisovanjem.

Učenci postopno skozi tri leta spoznavajo:

-vrste besedil za pogovor:

» osebni pogovor med vrstnikoma, med otrokom in sorodnikom ter otrokom in uradno osebo (ta je npr. učitelj oz. učiteljica, ravnatelj oz. ravnateljica, knjižničar oz. knjižničarka, zdravnik oz. zdravnica, prodajalec oz. prodajalka);

-vrste posnetih besedil (za poslušanje in gledanje):

» opisi, povezani s temami drugih predmetnih področij (npr. opis osebe, njenega delovnika/tedna, živali, predmeta);

-vrste besedil za govorno nastopanje:

» pripoved o tem, kar so doživeli oz. je doživel izmišljeni otrok/družina;

» opis sebe ali druge osebe, svojega delovnika/delovnika druge osebe, predmeta/igrače, živali;

-vrste besedil za branje:

» navadni (npr. pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo) za prijatelja oz. prijateljico, sorodnika oz. sorodnico;

» seznam (npr. urnik 2. r., kazalo 3. r.);

» opisi, povezani s temami drugih predmetnih področij (npr. opis osebe in njenega delovnika, živali, predmeta);

-vrste besedil za pisanje:

» vezana besedila (npr. nadaljevanje prebranega besedila, pripoved ob neurejenem nizu slik);

» besedila o dogodku, ki ga je doživel sam oz. izmišljeni vrstnik/družina;

- » besedila tiste vrste, ki so jo pred tem že prebrali, tj.: navadni dopis (npr. pozdrav, voščilo, čestitka, vabilo) za prijatelja oz. prijateljico, sorodnika oz. sorodnico;
- » opisi (npr. opis osebe in njenega delovnika, živali, predmeta).

SPORAZUMEVANJE

CILJI

Učenec:

○: spoznava pomen poslušanja in usvaja strategije uspešnega poslušanja pri pogovoru;

SC (1.1.5.1 | 3.1.3.2 | 3.1.3.3)

○: razvija zmožnost pogovarjanja z različnimi sogovorci (pogovarja se o znanih temah, izkušnjah in interesih) in usvaja temeljna načela dialoškega sporazumevanja (vikanje, tikanje, pozdravljanje, nagovor);

SC (1.1.5.1)

○: razvija zmožnost tvorjenja povezovalnih neumetnostnih besedil po zgledu (pozdrav, vabilo, voščilo, čestitka);

SC (1.1.5.1 | 4.1.3.1)

○: razvija zmožnost nebesednega sporazumevanja in pretvarjanja nebesednih sporočil v kratka besedna sporočila (zapovedi, prepovedi, opozorila);

SC (1.1.5.1)

○: usvaja zmožnost vrednotenja svojega poslušanja, pogovarjanja in govorjenja;

SC (1.1.4.1 | 3.3.2.1 | 3.3.5.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-zmožnost sporazumevanja pokaže tako, da:

» razume nebesedna sporočila in jih tvori;

» pozorno posluša sogovorca in se smiselno odziva;

» sodeluje v pogovoru in upošteva načela dialoškega sporazumevanja,

» tvori vabilo, voščilo ali čestitko (3. razred).

STROKOVNI TERMINI

◦ besedno sporazumevanje ◦ nebesedno sporazumevanje ◦ vikanje ◦ tikanje ◦ pozdravljanje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenec razvija slogovno zmožnost, pri čemer se uči izražati svoje misli, ideje, čustva, pri tem pa vzdržuje koncentracijo na določeno temo pogovora in se prilagaja govorni situaciji, npr. ustrezno pozdravljanje, vikanje/tikanje, prošnja, zahvala, sporočilo, opravičilo, vljudno izražanje itn. Del govornih zmožnosti se navezuje tudi na nebesedno sporazumevanje, ki je del otrokove komunikacije.

Učenec spozna pomen poslušanja v vsakdanjem življenju in sodeluje v pogovorih. Pogovarja se s sošolci, z učiteljem in drugimi govorci ter usvaja temeljna načela dialoškega sporazumevanja: med pogovorom sogovorca gleda v oči, ga ne prekinja in mu ne sega v besedo, odgovarja na njegova vprašanja in je pri tem vljuden. Spoznava temeljna načela dialoškega sporazumevanja in jih v jezikovni situaciji ustrezno upošteva (vikanje/tikanje, spoštljiv odgovor oseb, pozdrav, vljudnostni izrazi, in sicer prosim, hvala, oprostite, izražanje voščila in čestitk).

Učenci »berejo« naslikane zapovedi, prepovedi in opozorila ter jih ustno tvorijo. Preoblikujejo jih v vljudnejše izraze.

SPREJEMANJE, RAZUMEVANJE IN TVORJENJE BESEDILA

CILJI

Učenec:

○: razvija zmožnost poslušanja (gledanja posnetih) in branja besedil ter usvaja značilnosti besedilnih vrst (opis, pripoved, pozdrav, vabilo, voščilo, čestitka);

SC (1.1.4.1)

○: uči se uporabe enostavnih bralnih učnih strategij za razumevanje prebranega;

SC (1.1.4.1)

○: spozna pomen neumetnostnih besedil v vsakdanjem življenju;

○: po poslušanju (gledanju) in branju izkazuje razumevanje besedila;

SC (1.1.4.1)

○: razvija kritično odzivanje na besedilo;

SC (1.1.4.1)

○: postavlja raznolika vprašanja vezana na besedilo;

○: razvija zmožnost ustnega in pisnega pripovedovanja ob urejenem in neurejenem nizu slikovnega gradiva, ob doživetih in domišljijah dogodkih;

○: razvija zmožnost govornega nastopanja z naprej pripravljeno temo in z različnimi besedilnimi vrstami (pripoved, obnova, opis);

○: spozna namen govornega nastopanja/predstavljanja;

○: po zgledu prepozna pravila govornega nastopanja/predstavljanja in sodeluje pri oblikovanju/tvorjenju meril za načrtovanje, izvedbo in vrednotenje govornega nastopanja;

○: ob učiteljevih vprašanjih prepozna bistvene podatke iz besedila, oblikuje slikovni ali besedni zapis, se uri v predstavitvi, predstavlja izbrano temo;

○: razvija zmožnost vrednotenja svojega in sovrstniškega govornega nastopanja.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-izkaže razumevanje poslušanega in prebranega besedila tako, da:

» na podlagi vprašanj prepozna temo, okoliščine nastanka besedila (sporočevalca, naslovnika, kraj, čas) in sporočevalčev namen;

- » najde bistvene podatke in pomembne podrobnosti;
- » s svojimi besedami povzame besedilo;
- v smiselnih okoliščinah tvori krajša in enostavnejša pisna besedila, kar izkaže tako, da:
 - » napiše kratko, razumljivo in zaokroženo besedilo;
 - » napiše jezikovno in slogovno pravilno besedilo;
- govorno nastopi z vnaprej pripravljeno temo, tako da:
 - » predstavi izbrano temo;
 - » uporabi ustrezen govor (jezikovno in slogovno ustrezen);
- » po predhodno oblikovanih merilih vrednoti lastni govorni nastop in govorni nastop sovrstnikov.

STROKOVNI TERMINI

◦ kraj ◦ čas ◦ govorni nastop ◦ vabilo ◦ voščilo ◦ čestitka ◦ besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Poslušajo enogovorna neumetnostna besedila, ki so posneta ali jih bere učitelj.

Učitelj naj ob tem vključuje **strategije uspešnega poslušanja** (pred, med, po poslušanju) in skrbno izbere starosti in jezikovni zmožnosti učencev primerno neumetnostno besedilo. Pred poslušanjem naj učenci predstavijo svoje predznanje o temi (npr. z možgansko nevihto), svoja pričakovanja, ter s pomočjo učitelja pridobijo potrebno besedišče za razumevanje besedila. Učitelj jih seznani z napovedano temo in vrsto besedila, s trajanjem poslušanja, pravili poslušanja ter seznani učence, da bo po poslušanju besedila sledil pogovor po poslušanju. Učenci zbrano poslušajo besedilo v dejavnostih med poslušanjem. Učitelj naj bo med poslušanjem zgled učencem. Učenci naj v dejavnosti po prvem poslušanju po kratkem premoru v pogovoru o besedilu predstavijo zapomnitev bistvenih podatkov. Učenci ohranjajo zbranost in usmerjajo pozornost na poslušano besedilo v dejavnosti med drugim poslušanjem. Učitelj naj v dejavnosti po drugem poslušanju po kratkem premoru preveri razumevanje učencev tako, da dopolnijo bistvene podatke in odgovarjajo na vprašanja o temi, zaporedju podatkov, namenu sporočevalca, naslovniku, času in kraju sporočanja, mnenju o besedilu in doživljanju besedila. Učenci izrazijo mnenje o besedilu in doživljanju besedila. Izkažejo razumevanje poslušanega besedila tako, da odgovarjajo na vprašanja.

Skozi celotno obdobje učitelj spodbuja **pripovedovanje učencev ob različnih priložnostih**, kot so pripovedovanje o vsakodnevnih doživetjih, o počitnicah, izletih, skupnih dogodkih v oddelku ... Pripovedovanje poteka tudi ob različnih slikovnih gradivih, ki naj predstavljajo spodbudo za pripovedovanje v tem razvojnem obdobju (niz slik s časovno neurejenim zaporedjem, niz slik z urejenim zaporedjem, ena slika z omejenim številom elementov). Učitelj spoznava besedišče učencev in dodatno pridobi temeljno besedišče, ki ga bodo učenci potrebovali pri pripovedovanju. Pri opisu z vprašanji spodbuja pozorno opazovanje slik (npr.: Kaj vidiš na sliki?, Kako bi poimenoval osebe, rastline?, Kako se počutijo osebe/živali na sliki?, Kam so namenjene? Ali ima kdo še kakšno idejo? Pojasni.). Med pripovedovanjem posameznikov ostali učenci pozorno poslušajo in se smiselno odzivajo na pripovedi sošolcev.

Berejo različna besedila: opise, predstavitev dogodka, pripoved, pozdrave, čestitke, voščila in vabila, sezname, urnike, kazala ipd. Po drugem branju odgovorijo na učiteljeva vprašanja o tvorcu, naslovniku, bistvenih podatkih in povedo, ob kateri priložnosti je nekdo tvoril besedilo. Ob tem se učijo uporabe enostavnih bralnih učnih strategij za razumevanje prebranega, kot so iskanje ključnih besed, naslova, iskanja bistva idr.

Učenci tvorijo podobna besedila.

Sprejemanje neumetnostnega besedila naj poteka po naslednjih korakih:

- » Učenci aktivirajo predznanje pred branjem in določijo namen ter pričakovanja branja.
- » Pridobijo besedišče za razumevanje besedila.
- » Branje učitelja.
- » Po prvem branju povedo, o čem govori besedilo.
- » Učenci po odstavkih ponovno glasno preberejo besedilo in označijo (podčrtajo) nove/nezne besede. Za vsakim odstavkom pojasnimo neznane izraze.
- » Učenci spet preberejo celotno besedilo in ga s pridobljenim novim besediščem spet povežejo v celoto.
- » Učenci odgovarjajo na učiteljeva vprašanja in s tem izkažejo razumevanje prebranega. Ker poudarjamo aktivno učenje, učenci iščejo odgovore na vprašanja v besedilu in jih podčrtajo. Ob tem prilagodijo hitrost branja bralnemu cilju in zahtevnosti besedila. V odgovorih navajajo bistveno sporočilo, pomembne podrobnosti, zaporedje dogodkov, v besedilu odkrijejo vzrok in posledico, dojamejo povezanost med posameznimi deli besedila, znajo sklepati in presojeti na podlagi podatkov v besedilu, pripovedujejo o izkušnjah in občutkih.
- » Glasno branje učencev.
- » Učenci pisno tvorijo podobno besedilo.
- » Učenci berejo svoja besedila, izdelke.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU IN DRUŽBI

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenci v okviru te teme ozaveščajo značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, zavest o prvem jeziku v večjezičnem okolju, spoznavajo jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo. Tema izhaja iz skupnih ciljev Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V dvojezičnem okolju se učenci učijo uporabljati slovenski jezik za sporazumevanje in povezovanje z drugimi. Na ta način bodo imeli učenci vedno večji občutek pripadnosti skupini v prostoru z jezikovno različnostjo. Učenci spoznavajo okoliščine za rabo knjižnega in neknjižnega jezika, prednosti prvega jezika pred drugimi jeziki in svoje razmerje do slovenščine.

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR IN SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

CILJI

Učenec:

- : spoznava položaj slovenščine kot državnega jezika v Republiki Sloveniji in razvija pozitiven odnos do svojega maternega [prvega] jezika;
- : spoznava pomen in vlogo maternega [prvega] jezika in ga primerja z drugimi jeziki;
- SC (1.1.3.2 | 1.2.1.1 | 1.3.5.1 | 1.3.2.1)
- : prepoznava različne jezike (tuji jezik, jezik okolja) in podobnosti/razlike slovenskega jezika z drugimi jeziki/prvimi jeziki sovrstnikov;
- : spoznava smiselnost učenja jezikov.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » poimenuje svoj materni [prvi] jezik in ga loči od drugih jezikov (tujih jezikov, jezika okolja);

» predstavi položaj slovenščine v Republiki Sloveniji.

STROKOVNI TERMINI

◦ materni jezik ◦ tuji jezik ◦ državni jezik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci ozaveščajo, kateri je njihov prvi jezik, kateri so jeziki v njihovem okolju, katere/ga najbolj poznajo. Učitelj učencem omogoča spoznavanje položaja slovenščine v Republiki Sloveniji, saj s tem razvijajo pozitiven odnos do slovenščine. Učitelj se osredotoči na situacijo v razredu, in sicer na raznolikost jezikov v razredu, spoznavanja teh jezikov in razumevanja večkulturnosti in raznojezičnosti.

JEZIKOVNE ZVRSTI SLOVENSKEGA JEZIKA

CILJI

Učenec:

○: spoznava okoliščine uporabe knjižnega jezika v nasprotju z rabo pogovornega jezika ali narečja.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

Ta skupina ciljev nima standardov znanja.

STROKOVNI TERMINI

◦ knjižni jezik

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Skupina ciljev opredeljuje tri jezikovne zvrsti slovenskega jezika: knjižni jezik, pogovorni jezik in narečja. Knjižni jezik združuje bivša poimenovanja zborni knjižni jezik, splošno pogovorni ali knjižno pogovorni jezik in knjižni pogovorni jezik. Učenci spoznajo, v katerih situacijah se uporablja knjižni jezik in v katerih situacijah je dovoljena uporaba pogovornega jezika.

Zborni knjižni jezik je najbolj formalna različica knjižnega jezika, ki se uporablja v uradnih dokumentih, literaturi, akademskih besedilih in drugih formalnih kontekstih. **Splošno pogovorni ali knjižno pogovorni jezik** je manj formalna različica knjižnega jezika, ki se uporablja v vsakdanjih pogovorih, vendar še vedno ohranja določeno stopnjo formalnosti. **Knjižni pogovorni jezik** pa se uporablja v neformalnih situacijah, vendar je še vedno del knjižnega jezika.

UVOD V JEZIKOVNI SISTEM

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema razvijanje poimenovalne, skladenjske, pravorečne in pravopisne zmožnosti. Razvoj teh poteka individualizirano, postopno in sistematično. Na razvoju teh zmožnosti mora biti v celotnem prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju velik poudarek, saj na njih temelji sporazumevalna zmožnost učencev, katerih materni jezik ni slovenščina. Cilji teme se vgrajujejo v vse ostale teme pouka slovenščine, tako pri jezikovnem kot pri književnem pouku.

BESEDIŠČE

CILJI

Učenec:

○: razvija in utrjuje poimenovanje bitij, predmetov, dejanj idr. v slovenskem knjižnem jeziku;

SC (1.1.2.1)

○: razlaga pomen besed/besednih zvez in ob tem spozna elektronski Šolski slovar slovenskega jezika;

SC (1.1.2.1)

○: prepozna knjižne besede iz istega tematskega polja, z enakim pomenom, nadpomenke, podpomenke in protipomenke;

SC (1.1.2.2 | 3.1.3.2)

○: prepozna in tvori besede/besedne zveze;

○: tvori manjšalnice in ljubkovalnice, ženski par moškemu in obratno, samostalniške izpeljanke iz glagolov (za živega in neživega vršilca dejanja, za dejanje in prostor dejanja) ter pridevniške izpeljanke iz samostalnikov (za svojino in snovnost) ipd.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-ob besedilih izkaže poimenovalno zmožnost tako, da:

» poimenuje bitja, predmete, dejanja ... na sliki s knjižnimi besedami in besednimi zvezami;

» k danim besedam priredi knjižne besede iz istega tematskega polja, sopomenke, nadpomenke, podpomenke ter protipomenke;

- » tvori knjižne manjšalnice, ženski par moškemu poimenovanju in obratno ter samostalniške in pridevniške izpeljanke za svojino in snovnost.

STROKOVNI TERMINI

- slovar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Besedišče kot del vseh tem in predmetov v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se razvija preko poslušanja in branja ustrezno zahtevnih besedil. Pri razvijanju poimenovalne zmožnosti se učitelj osredotoča na širjenje besedišča, pri čemer je pozoren na količinski vidik (fluentnost in fleksibilnost besed, število besed v povedi, število povedi) in kakovostni vidik besedišča (število dogodkov, število elementov, iskanje novega naslova, nov zaključek zgodbe, besedne zveze). Učenci razvijajo in utrjujejo ter poglobljajo besedišče; poimenujejo bitja, predmete, dejanja in se navajajo na razlaganje besed, s pomočjo sobesedila in slovarja.

Učitelj z učenci že pred poslušanjem/branjem besedila pridobi ustrezno besedišče, ki se pojavi v obravnavanem besedilu. Tudi po slišanjem/branem besedilu se del učne ure posveti razlagi neznanih besed in besednih zvez. Nove besede večkrat ponovijo, jih ponazorijo s sliko ter jih aktivno vključujejo v svoj govorni model.

Učenci s pripovedovanjem, npr. zgodb ob slikah, razvijajo **govorne zmožnosti**, pri čemer širijo besedišče, uporabljajo daljše povedi z rabo različnih besednih vrst ter zložene povedi. V pripovedovanje vključujejo asociativne dogodke, npr. dogodke iz lastnih izkušenj, čeprav jih na sliki ne vidijo.

Širjenje **besedišča** podpiramo s poslušanjem književnih in drugih besedil. Učitelj ta besedila izbira glede na starost in jezikovno zmožnost učencev, zahtevnost in vsebino besedil ter vrsto ilustracij. Ilustracije nudijo možnosti za pripovedovanje, saj močno vplivajo na raven pripovedovanja zgodbe. Učitelj je pri pripovedovanju učenca ob ilustracijah pozoren na upoštevanje zaporedja dogodkov, razumevanje vzročnih povezav, zaznavanje minevanja časa in vključevanje čustev.

Ob besedilih in besednih igrh učenci tvorijo manjšalnice, navajajo besede z enakega tematskega polja; besede z ožjim, širšim pomenom; asociacije: navajajo knjižne besede iz istega tematskega polja, z nasprotnim, enakim, ožjim ali širšim pomenom. Te dejavnosti naj bodo stalno prisotne in so lahko namenjene tudi uvodnim motivacijam. Učitelj pojma nadpomenka in podpomenka uporablja, vendar pa ni potrebno, da jih poznajo, razumejo in uporabljajo tudi učenci pri ocenjevanju.

Učitelj ocenjuje znanje učencev ob branju/poslušanju z razumevanjem in tvorjenju besedil s samostojnim tvorjenjem krajših besedil.

SKLADNJA

CILJI

Učenec:

- : razvija zmožnost tvorjenja pomensko in oblikovno ustreznih enostavnih in večstavčnih povedi;
- : razvija zmožnost upovedovanja povezanih dejanj glede na čas sporočanja in se navaja na rabo časovnih prislovov;
- : usvaja različne vrste povedi glede na končno ločilo;
- : izboljšuje praktično obvladanje slovnice.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-ob delu z besedilom dokaže znanje s področja skladnje tako, da tvori pomensko in oblikovno ustrezne povedi in v njih pravilno uporablja:

- » samostalnike v pravilni sklonski obliki;
- » pridevnike v pravilnem spolu, številu in sklonu ter ustrezno opisno in obrazilno stopnjevanje;
- » glagole v pravilni osebni, časovni in naklonski obliki;
- » časovne prislove;
- » predloge;
- » tvori povedi s piko, vprašajem in klicajem.

STROKOVNI TERMINI

- poved

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učitelj učencem omogoči, da po poslušanju, branju, ob sliki/-ah in na osnovi izkušenj razvijajo upovedovanje dogajanja in ravnanja bitij s pomensko in oblikovno ustreznimi povedmi.

Učenci opisujejo več med seboj povezanih dejanj ter jih upovedujejo glede na čas sporočanja (**s časovnimi prislovi**, npr. zdaj/prej/potem, in z glagolskimi časovnimi oblikami) ter glede na njihovo zaporedje (s časovnimi prislovi, npr. najprej/potem/nazadnje, oz. s časovnim veznikom).

Učenci naj imajo priložnost **tvoriti vprašanja z ustreznimi vprašalnicami** (npr. kdo, kaj, kakšen, kateri, čigav, kje, kam, kod, ali, zakaj). Učitelj je pozoren na rabo vprašalnic v naslednjih primerih: čigav (namesto od koga), od kod (namesto iz kje), h komu (namesto h kom), pri/o kom/čem (namesto pri/o komu/čemu), s čim (namesto s čem).

Učenci rabo predlogov razvijajo tako, da opazujejo bitja ali predmete (na sliki), sprašujejo po njihovem položaju oz. premikanju z ustreznim **vprašalnim prislovom** ter določajo njihov položaj oz. premikanje z **ustreznim predlogom** in s **pravilno sklonsko obliko samostalnika** za njih).

Opisno in obrazilno stopnjevanje pridevnikov učitelj načrtuje tako, da učenci primerjajo lastnosti bitij ali predmetov (na sliki), jim določijo stopnje ter te upovedujejo z opisno in obrazilno stopnjevanimi pridevniki.

Pri upovedovanju (npr. ob sliki/-ah) uporabljajo **samostalnike** v ustreznem spolu, sklonu in številu, ustrezno tvorijo in spregajo **glagolske časovne in naklonske oblike**, uporabljajo števnik (s pravilno obliko samostalnika in glagola ob števniku) ter s tem izboljšujejo praktično rabo slovnice.

Ta skupina ciljev se razvija tudi v povezavi s cilji drugih predmetov (npr. orientacija, položaj predmetov, navajanje veličin).

Ocenjevanje skladišne zmožnosti naj se ocenjuje ob branju/poslušanju z razumevanjem in tvorjenju besedil.

PRAVOPIS

CILJI

Učenec:

○: usvaja pisanje besed z nekritičnimi in kritičnimi glasovi (s polglasnikom, z Ÿ, z nezvočnikom na koncu ali sredi besede);

SC (3.1.3.2)

○: usvaja rabo velike začetnice;

○: usvaja pisanje besed skupaj in narazen (ločen zapis predloga in naslednje besede, nikalnice pred glagolom);

○: usvaja rabo ločil (pike, vprašaja, klicaja in vejice pri naštevanju);

○: piše glavne in vrstilne števnike do sto z besedo in številko;

○: uči se odkrivati in odpravljati pravopisne napake;

○: razvija čitljivost pisanja.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-pri tvorjenju povedi in besedil dokaže znanje pravopisa tako da:

» piše besede z nekritičnimi in kritičnimi glasovi;

» uporabi ustrezno začetnico v začetku povedi, za slovenska lastna imena, svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen, znanih slovenskih zemljepisnih lastnih imenih;

» piše predlog ločeno od naslednje besede, nikalnico ločeno od glagola;

» uporablja končna ločila (piko, vprašaj, klicaj);

» uporablja vejico pri naštevanju besed;

» piše glavne in vrstilne števnike (do 100) s številko in z besedo.

STROKOVNI TERMINI

◦ velika začetnica ◦ pika ◦ vprašaj ◦ klicaj ◦ vejica

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pravopisna pravila naj učenci usvajajo postopoma. V izhodišču naj bo delo z besedilom. Besedila naj bodo sprva prilagojena/pripravljena s strani učitelja, kasneje tudi avtentična (neumetnostna, umetnostna, multimodalna). Obseg pravopisnih pravil naj učitelj vpeljuje po sklopih in zahtevnost prilagaja učencu (notranja diferenciacija). Učne oblike naj izbira po lastni presoji. Pomembno je, da se intuitivno, celovito, hitro, samostojno in pravilno odziva na dinamiko razreda ter hkrati omogoča raznolik pouk. Učenci naj razvijajo pravopisno zmožnost in spremljajo svoj napredek preko domišljenih nalog:

- » npr. iskanje pravopisno pravilnih/napačnih besed in povedi;
- » opazovanje in prepoznavanje značilnosti besed/sklopov besed (kritični glasovi npr. jabolko, domov, besede s polglasnikom (grm, pes), t/d , s/z, š/ž, k/g, p/b, lj/nj ter tistih glasov in črk, ki se v madžarščini drugače izgovarjajo in pišejo: č, ž, s, a, e);
- » zapisovanje velike začetnice (na začetku povedi, v lastnih imenih bitij in v svojilnih pridevniki, izpeljanih iz njih, ter v znanih zemljepisnih lastnih imenih);
- » tvorjenje besednih iger, asociacij;
- » iskanje ustreznih besed in vstavljanje v besedilo; prepisovanje besedila in vaje nareka (branega, predvajanega);
- » vračanje k lastnemu branju daljših besedil in popravljanju lastnih napak v svojem besedilu ipd.

Medpredmetno povezovanje je tudi priložnost, da se učenje vsebin (pre)usmeri na iskanje, razmišljanje in reševanje življenjskih problemov ter omogoča priložnost za razvoj osebno pomembnega znanja. Pri preverjanju znanja je pomembno, da upoštevamo, da je za pravilno pisanje velike in male začetnice pomembno znanje drugih predmetov in poznavanje sveta okrog nas.

PRAVOREČJE

CILJI

Učenec:

○: ob poslušanju razvija pravorečno zmožnost tako, da prepozna knjižno izreko in jo ločuje od izreke pogovornega jezika ali narečja;

SC (3.3.2.1)

○: razvija čim bolj knjižno in razločno govorjenje.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-dokaže pravorečno zmožnost tako, da:

» govori čim bolj knjižno, **razločno** in primerno glasno;

» v govorjenih besedilih upošteva stavčni poudarek in intonacijo.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci razvijajo knjižno izreko ob poslušanju govorjenih ter posnetih in glasno branih besedilih, tako da jo posnemajo, si jo poskuša zapomniti ter jo vadijo in utrjujejo z govorjenjem in glasnim branjem (npr. branje nezložnih predlogov z naslednjo besedo). Pomembno vlogo pri zaznavanju knjižne izreke ima zgled učitelja in jezikovno ustrezno učno okolje.

Učitelj naj se izogiba ponavljanju učenčevih replik, temveč naj spodbudi učence k razločnemu in primerno glasnemu izražanju. Pri razvijanju pravorečne zmožnosti je učitelji vzor rabe knjižnega jezika in k temu spodbuja in navaja tudi učence. Pragmatične govorne zmožnosti razvijamo v okviru rabe govora v različnih socialnih situacijah in vsakodnevnih interakcijah učenca z učencem ter učenca z učiteljem.

KNJIŽEVNA BESEDILA IN ODZIV

OBVEZNO

OPIS TEME

Učenci s književnimi besedili razvijajo recepcijsko zmožnost z branjem/poslušanjem/gledanjem/uprizarjanjem in z govorjenjem/pisanjem ter razpravljanjem o njih. Sprejemanje književnih besedil v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju omogoča razvijanje prvotnega subjektivnega literarnoestetskega doživetja. V tem obdobju učenci spoznavajo različne literarne vrste in zvrsti.

Ob tem se oblikujejo pričakovanja skozi raznolike strategije branja in razumevanja besedil. Poleg tega je ključnega pomena tudi spodbujanje bralne kulture v literarnoestetskem spodbudnem okolju, ki omogoča razvijanje sposobnosti ustvarjalne komunikacije s književnim delom in o njem.

V času pouka berejo in poslušajo besedila, obiskujejo knjižnico, filmske, lutkovne in gledališke predstave ipd.

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA TEMO

Tema književna besedila in odziv je usmerjena v sprejemanje besedil. Temelji na komunikacijskem modelu književne vzgoje, katere cilje je spodbujanje interesov učencev za poslušanje/gledanje/branje umetnostnih besedil ter razvijanje zmožnosti poustvarjanja. Učenci spoznavajo, da umetnostna besedila sprejemajo drugače kot neumetnostna besedila. S tem razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Spoznavajo umetnostna besedila po izbiri učitelja ter ostalih učencev in pri tem razvijajo bralno kulturo, kjer se ob skupnem branju ozavešča pomen branja kot vrednote.

KNJIŽEVNA BESEDILA

CILJI

Učenec:

- : spozna raznovrstna književna besedila po izbiri učitelja in učencev;
- : zazna in doživlja čustvene sestavine ob poslušanju interpretativnega branja in pripovedovanja književnih besedil;
- SC (3.3.2.1)
- : razvija recepcijsko zmožnost, tj. zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil;
- SC (1.1.4.1)
- : primerja sporočila ilustracij in besedila v slikanici;
- : spozna domišljjska in realistična besedila ter avtorska besedila in folklorno književnost;

- : bere krajša književna besedila in odgovarja na vprašanja o prebranem;
- : dostopa do književnosti v digitalnem okolju in se po njej premika z uporabo preproste navigacije.

SC (4.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » posluša brano/posneto književno besedilo in odgovori na zastavljena vprašanja;
- » poimenuje različne vrste obravnavanih besedil;
- » prebere krajše književno besedilo in odgovori na zastavljena vprašanja;
- » predstavi slikanico, ki je bila obravnavana pri pouku.

STROKOVNI TERMINI

○ književno besedilo ○ slikanica ○ naslov ○ avtor ○ ilustracija ○ ilustrator

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je sprejemanje (poslušanje, branje) praviloma nadrejeno tvorjenju (govorjenju, pisanju). Pri sprejemanju je največ časa namenjenega poslušanju, saj učenci poslušajo (in gledajo) učiteljevo pripovedovanje in branje, lutkovne in otroške predstave, otroške filme in risanke. Učenci vstopajo v samostojno branje literature individualizirano. Književna besedila so namenjena senzibilizaciji ter motiviranju za branje, doživljanju, podoživljanju in poustvarjanju.

K didaktičnemu sistemu šolske interpretacije sodi:

- » pred branjem: pridobivanje besedišča, pomembnega za razumevanje književnega besedila, uvodna motivacija, napoved in umestitev besedila;
- » med branjem: interpretativno branje, prepoznavanje, razumevanje in analiza posameznih prvin književnega besedila; kontekst;
- » po branju: premor po branju, izražanje doživetij ter analiza, sinteza in vrednotenje, ponovno branje in nove naloge.

Delo z besedili je postopno in primerno starostni stopnji ter stopnji razumevanja slovenskega jezika, saj gre za učence, vključene v pouk slovenščine kot drugega jezika.

Pri slovenščini kot drugem jeziku se naj književna dela berejo predvsem po metodi večkratnega branja istega besedila, da učencem omogočimo poglobljeno razumevanje delov besedila, ki so bili pri prvem branju morda prezrti.

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se **berejo celotna književna dela**, daljša tudi v nadaljevanjih.

Metoda dolgega branja je metoda branja, ki se odvija (večinoma) pri pouku, pri čemer učenci skupaj z učiteljem skozi daljše obdobje berejo in interpretirajo določeno delo. Vsako leto se naj z metodo dolgega branja prebere najmanj eno besedilo. Pri tem se lahko menja načine branja (učitelj, učenci skupaj – zborna, učenci tiho vsak zase, boljši bralci, ki so se imeli na branje čas pripraviti ...), lahko pa se dolgo branje poveže tudi s pripovedovanjem posameznih delov besedila ali z drugimi načini predstavitve delov besedila (npr. odlomek iz animiranega filma, narejenega po izbrani književni predlogi, književna predelava). Pri branju besedil, predvsem tistih, ki zajemajo učencem neznano ali novo besedišče, je priporočljivo interpretativno branje po delih in sprotno preverjanje razumevanja krajših delov besedila z uporabo medbralnih strategij (razlaga, pojasnjevanje, komentiranje, napovedovanje). Metoda dolgega branja se lahko prepleta tudi z domačim branjem: npr. del besedila se prebere doma, del pri pouku, prav tako pa se med šolo in domom vrstijo tudi dejavnosti učencev.

Učitelj pri **branju slikanice**, usmerja posebno pozornost k povezovanju in **razbiranju pomena** iz ilustracij ter iz ilustracij in besedila. Učence spodbuja k vključevanju likovnega in besednega koda hkrati, kar je ključno za celovito razumevanje in doživljanje slikanic, saj vizualni elementi dopolnjujejo in obogatijo bralno izkušnjo ter omogočajo učencem pri slovenščini kot drugem jeziku predvsem lažje razumevanje besedila. Ilustracije učenci opazujejo in opišejo ter tako razbirajo pomene, ki jih podata vizualni in besedni del (multimodalnost).

Izbira besedil za obravnavo pri književnem pouku naj bo večinoma prepuščena učitelju, da se s tem zagotovi izbira besedila, ki bo učencem glede na stopnjo poznavanja jezika čim bolj ustrezala. V 3. razredu lahko izbere besedil omogočimo tudi učencem. Učitelj naj pri izbiri upošteva naslednja merila:

- » **kakovost** besedil (upoštevajo se nacionalno pomembne nagrade za otroško in mladinsko književnost ter strokovno verodostojni sezname besedil, npr. priporočilni sezname *Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo*);
- » zvrstno-vrstno in vsebinsko **raznovrstnost** izbranih besedil (poezija, pripovedništvo, dramatika; različne, tudi problemske teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne tematike);
- » **primernost** besedil razvojni stopnji učencev in razviti bralni zmožnosti pri posameznem učencu; predvsem v 1. razredu izbira besedil, ki jih učenci poznajo v madžarščini (npr. klasične umetne pravljice) ter krajših besedil z enostavnejšo vsebino oz. elementi, ki se ponavljajo in pri katerih je vsebina nazorno podprta z ilustracijo;
- » individualne **razlike** med učenci (izbira lažjih in zahtevnejših besedil glede na bralne in jezikovne zmožnosti učencev).

Raznovrstnost besedil se kaže tudi v ustrezni zastopanosti vseh treh književnih zvrsti, to mora upoštevati tudi učitelj pri načrtovanju dela.

PRVINE KNJIŽEVNIH BESEDIL

CILJI

Učenec:

○: razvija zmožnost predstavljanja književne osebe, vživljanja vanjo, »poistovetenja« z njo ter privzemanja njene vloge;

SC (3.3.4.1 | 3.3.4.2)

○: prepozna glavno književno osebo in njeno vlogo v besedilu;

SC (3.3.4.1 | 3.3.4.2)

○: prepozna, navaja in presoja motive za ravnanje književnih oseb in izraža lastno mnenje ter ga utemeljuje;

SC (3.3.4.1)

○: razvija zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa, svojo predstavo ubesedi ter jo primerja s predstavami vrstnikov;

○: v besedilu in ilustracijah prepozna književni prostor in čas;

○: ločuje realni in domišljjski svet, razlikuje pravljčni in realni književni prostor in čas;

○: razumevanje dogajanja v književnem besedilu razvija tako, da obnavlja zaporedje dogodkov in jih prikazuje s sličicami in s povedmi;

○: sodeluje pri uprizoritvi književnega besedila z igro vlog, pri čemer se vživlja v različne vloge;

○: zaznava temo književnega besedila;

○: opredeli avtorja književnega besedila.

SC (1.1.2.2)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

» prepozna književne osebe, jih opiše s podatki iz besedila in jih primerja med seboj;

» določi glavno književno osebo in opredeli, kakšna je njena vloga v besedilu;

» predstavi književno osebo z njenimi značajskimi in drugimi lastnostmi;

» tvori krajše zaokroženo besedilo o književni osebi (3. r.);

» opredeli književni čas (nekoč - danes);

» s podatki iz besedila/ilustracij ubesedi predstavo književnega prostora;

- » ubesedi književno dogajanje v ustreznem zaporedju dogodkov (ob ilustraciji, ključnih besedah);
- » uprizori književno dogajanje z igro vlog, pri kateri prevzame vlogo ene od književnih oseb;
- » prepozna temo književnega besedila (3. r.).

STROKOVNI TERMINI

◦ glavna književna oseba ◦ književni prostor ◦ književni čas ◦ književno dogajanje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Književna oseba

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju učenec ustvarja domišljjsko podobo književne osebe na podlagi avtorjevih besedilnih signalov (podatkov iz besedila), kasneje pa jo dopolnjuje z lastno domišljjsko predstavo. Zmožnost recepcije književne osebe se oblikuje postopoma.

Učitelj naj izbira najprej taka književna besedila, kjer nastopajo književne osebe, ki so popolnoma »dobre« oziroma popolnoma »slabe« (npr. prijazen, dober/hudoben, močan/šibak, lep/grd, priden/len, zavisten/radodaren ...). Učenčev bralni interes pri tej starosti je osredotočen na uspeh »dobrih« književnih oseb in neuspeh »slabih«. Učenci imajo na tej stopnji razvoja radi besedila s književnimi osebami, ki so jim podobni, da se z njimi lažje poistovetijo. Všeč so jim »dobre« književne osebe, ki so nosilci dobrega, pogumnega in poštenega dogajanja v zgodbi. Z njimi se lažje identificirajo in so prepričani, da so spodobni rešiti vsako nalogo in upajo na njihovo zmago (Blažić, 2000). Učenec hitro najde eno lastnost pri vsaki književni osebi, ki nastopa v zgodbi, učitelj pa naj učence usmerja k zaznavanju več lastnosti pri književni osebi, k ločevanju predstave, da sta lepota in dobroti neločljivo povezani, k opažanju povezave med ravnanjem književne osebe in njenim značajem ter k možnosti, da se lahko književna oseba med zgodbo značajsko tudi spremeni (Kordigel Aberšek, 2008).

Konkretna didaktična izpeljave za uresničitev ciljev, ki so lahko medpredmetno povezani: učenec nariše književno/e osebo/e iz zgodbe, o njej pripoveduje in jo/jih opisuje (Kakšna je? Kako ji je ime? Kaj je naredila/rekla?) poišče podobnosti med književno osebo in seboj, pove, kako bi ravnal sam, če bi bil v podobnem položaju kot književna oseba, ugotavlja, po čem se književna oseba od njega razlikuje), prepozna glavno književno osebo, prepozna »dobre« in »slabe« književne osebe in pove, zakaj se jim zdijo take, dopolni podatke o književni osebi iz besedila s podobami iz vsakdanjih izkušenj ter domišljjskimi predstavami, ki izvirajo iz poslušanja oz. gledanja drugih umetnostnih del, izdelava osebno izkaznico književne osebe, sodeluje v igri vlog, z glasovnim barvanjem govora književne osebe izraža njegove misli, čustva in namere, pove ali zapiše, zakaj je književna oseba storila to ali ono.

Književni prostor in čas

Namen te skupine ciljev je, da učenec postopoma razvija zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa, ki se oblikuje postopoma. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je na začetku poudarek predvsem na učenčevi ubeseditvi svoje domišljjske predstave književnega prostora in časa. Učenci poskušajo s čim več besedami opisati, kako si predstavljajo čas in prostor, v katerem se je neka zgodba dogajala. Pri tem razvijajo besedni zaklad in pustijo svoji domišljiji prosto pot. Pri taki dejavnosti ni poudarek na pravilnosti oz.

napačnosti opisa dogajalnega prostora in časa, zato tudi ni pravih in napačnih opisov dogajalnega kraja in časa.

Zmožnost doživljanja in razumevanja književnega prostora in časa se nadalje razvija s prepoznavanjem književnega prostora in časa s pomočjo podatkov iz besedila in primerjanjem te učenčeve predstave z ilustracijami in predstavami ostalih učencev. Opis književnega prostora in časa sedaj že temelji na dejstvih iz zgodbe ali ilustracijah.

Učenci primerjajo realnost (kraj in čas, kjer bralec bere besedilo) in domišljijo (kraj in čas, v katerem poteka dogajanje v besedilu). V začetku prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja se namreč zaključuje obdobje naivno pravične recepcije, kar pomeni, da učenci že lahko razlikujejo, kaj se lahko dogaja samo v določenem besedilu in kaj v realnosti. Ko učenci ločijo med realnim in domišljijanskim svetom, svoje domišljijanskočutne podobe fantastičnih in fantazijskih svetov izrazijo na drugačen način kot domišljijanskočutne podobe realnih dogajalnih prostorov.

Zaznavanje dogajalnega časa je neposredno povezano z oblikovanjem domišljijanske predstave o književnem prostoru. Na prehodu iz predoperativnega v operativno obdobje učenec beseda nekoč sproži asociacijo na fantazijsko književno vrsto in zato domišljijanski dogajalni čas in prostor povežejo z recepcijsko izkušnjo ob branju le-te (Kordigel Aberšek, 2008).

Učitelj učence ob opisovanju dogajalnega prostora in časa lahko usmerja z različnimi vprašanji, ki jim pomagajo do čim bolj natančnega opisa dogajalnega časa in prostora (Kje in kdaj se dogaja zgodba? Kaj izvemo iz besedila? Kako si to predstavljaš? Kako bi bilo, če bi se ta zgodba dogajala danes ali takrat, ko boš ti že odrasel? ...). Svoje predstave o književnem prostoru in času učenci lahko ubesedijo, jih narišejo ali izdelajo.

Književno dogajanje

V začetnem obdobju (1. in 2. razred) učenci književno dogajanje le spremljajo kot sosednje dogodkov, ki se dogajajo književnim osebam. Do konca prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja praviloma vsi učenci razvijejo zmožnost zaznavanja in razumevanja vzročno-posledičnega zaporedja književnih motivov (Kordigel Aberšek, M., 2008).

Književno dogajanje, ki je urejeno v zgodbo, je književna prvina, ki jo učenci najprej opazijo in je za njih najbolj bistvena. Pri tem so učencem v pomoč tudi ilustracije v slikanici. Tako znajo obnoviti književno dogajanje kot naštevaje (opisovanje) dogodkov v kronološkem zaporedju.

V ta namen učitelj oblikuje tudi dejavnosti, kjer učenci prepoznajo dogodke na slikah (ilustracijah) in jih urejajo v zaporedje, prikažejo zaporedje dogodkov v obliki risb in ustno opišejo dogajanje, oblikujejo strip na dano število dogodkov (izbirajo bistvene dogodke), izdelajo dogajalni trak itd. Ob izdelanih slikovnih oporah učenci razmišljajo in pripovedujejo, kaj so bili vzroki za določene dogodke (zakaj se je nekaj zgodilo). Iz vzročno-posledičnega razmišljanja poskušajo opredeliti preprosta sporočila književnih besedil.

V 3. razredu učenci spoznajo že veliko različnih književnih besedil, ki imajo lahko tudi podobna sporočila. Z grafičnim ponazarjanjem lahko predstavijo, kaj je bil vzrok in kaj posledica v posameznih besedilih.

Učenci v 3. razredu že poskušajo opredeliti, o čem govori književno besedilo v celoti (ali njihov daljši del). Postopoma prepoznavajo teme obravnavanih književnih besedil tako, da med ponujenimi temami izbirajo oz. umestijo prebrano književno besedilo med ponujene teme npr. prijateljstvo, družina, strah, bogastvo, delo itd. Učenci naj primerjajo teme, kako so predstavljene/kako so jih doživeli v književnem besedilu in kako jih doživljajo ali zaznavajo v vsakdanjem življenju.

Avtor

Otrok v predšolskem obdobju usvoji koncept knjige (prepoznajo besedni in nebesedni del, začetek in konec, smer branja itd.), v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju pa poišče osnovne podatke kot so naslov knjige, avtor, ilustrator. Učenec loči književna besedila, kjer je avtor znan in kjer avtor ni znan.

BRALNA KULTURA

CILJI

Učenec:

○: spoznava raznovrstno leposlovno bralno gradivo in razvija zanimanje za branje in vztrajanje pri branju;

SC (1.1.4.1 | 1.3.5.1 | 1.3.1.1)

○: ob skupnem branju ozavešča pomen branja kot vrednoto in razvija bralno kulturo;

○: uporablja različne lokacije bralnih virov (domača, šolska, splošna knjižnica, digitalna knjižnica).

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

Ta skupina ciljev nima standardov znanja.

STROKOVNI TERMINI

◦ knjižnica ◦ knjižničar

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Bralna kultura opredeljuje vrednote, navade in odnos posameznika in družbe do branja. Odraža se v pogostosti branja, izboru gradiva, razumevanju prebranega, uživanju v branju ter vključevanju branja v vsakdanje življenje. Razvijanje bralne kulture je ključno za širjenje besednega zaklada, spodbujanje kritičnega mišljenja, osebni razvoj ter uspešno učenje.

Za učence, ki so vključeni v predmet slovenščina kot drugi jezik, je pomembno, da se spodbujanju bralne kulture in razvijanju bralnih navad v slovenskem jeziku posvetimo predvsem v šoli. Pri razvijanju ljubezni do slovenskih knjig in branja ter ustvarjanju spodbudnega okolja za branje v slovenščini imajo pomembno vlogo predvsem učitelji, saj starši teh učencev večinoma ne obvladajo slovenskega jezika.

Spodbujanje bralne kulture je pomembno za razvijanje prvih bralnih navad ter pri učencih, ki so vključeni v predmet slovenščina kot drugi jezik, tudi za pridobivanje besedišča v slovenščini.

Učitelj lahko učilnico (razredno knjižnico) bogati z raznoliko literaturo (slikanice, pravljice, pesmi, poučne knjige). Prav tako ureja bralne kotičke, kjer se učenci počutijo udobno in sproščeno. Poskrbeti je potrebno tudi za redne obiske šolske ali krajevne knjižnice.

Bralno kulturo učenci razvijajo tudi z vključevanjem raznolike literature v branje. Pri tem uporabljajo kakovostne slikanice, zgodbe in pravljice, ki ustrezajo starostni skupini učencev. Učitelji vključujejo tudi besedila, ki so zabavna, poučna ali se dotikajo tematik, ki učence zanimajo (npr. živali, pustolovščine, narava). Glasno branje spodbujajo v šoli in doma, tako da učitelji (učiteljev zgled) ali starši (glede na svoje zmožnosti in

poznavanje slovenskega jezika) berejo otrokom na glas, pri čemer uporabljajo različne intonacije in izraznost, da zgodbe oživijo. Spodbuja naj se tudi branje učencev drugim (sošolcem, staršem ali mlajšim sorojencem). Priporoča se, da učitelji pri pouku književnosti del učnih ur posvetijo skupnemu branju in razvijanju bralne kulture, pri ostalih urah književnosti pa poglobljenemu ukvarjanju s književnimi besedili po komunikacijskem modelu obravnave književnega besedila.

Bralne navade učitelji lahko razvijajo tudi z bralnimi igrami (npr. iskanje določenih besed v besedilu, bralne uganke), z učenci lahko dramatizirajo pravljice ali zgodbe, kjer učenci prevzamejo vloge književnih junakov in jih zaigrajo. Bralne dejavnosti se lahko povezujejo tudi z drugimi dejavnostmi, npr. risanjem ilustracij na temo prebranih zgodb.

V šoli učitelj spodbuja tudi učence pri slovenščini kot drugem jeziku za sodelovanje pri bralnih projektih, kot so bralne značke, kjer učenci berejo določeno število knjig in se o njih pogovarjajo. Pri izbiranju bralne vsebine učenca usmerja učitelj in izbira z vidika besedišča enostavnejša in krajša književna besedila. Pomembno je namreč, da otrok pri branju slovenskih knjig doživi uspeh, ki se kaže v razumevanju prebrane vsebine. Tako bo učenčeva izkušnja pozitivna in je večja verjetnost, da bo učenec razvil trajno zanimanje za branje.

Učiteljeva vloga je ključna pri spodbujanju radovednosti in motivaciji za branje ter pri vrednotenju spodbudnega in podpornega učnega okolja.

Z vsemi naštetimi dejavnostmi učitelj omogoča učencem udeležanje skupnih ciljev iz področja Jezik, državljanstvo, kultura in umetnost ter s področja Zdravja in dobrobiti. (SC (1.1.4.1), SC (1.3.5.1), SC (1.3.1.1), SC (3.1.4.1), SC (3.3.5.2), SC (3.3.5.3), SC (3.3.4.1), SC (3.3.4.2), SC (3.3.4.3)).(SC (1.1.4.1))(SC (1.3.5.1))(SC (1.3.1.1))(SC (3.1.4.1))(SC (3.3.5.2))(SC (3.3.5.3))(SC (3.3.4.1))(SC (3.3.4.2))(SC (3.3.4.3))

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

OBVEZNO

OPIS TEME

Razumevanje književnih besedil v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju temelji na doživljanju literarnoestetskih vrednot in bogatenju bralne kulture. Kot najprimernejša metoda dela se tudi tukaj priporoča šolska interpretacija umetnostnega besedila različnih literarnih zvrsti (pesništvo, pripovedništvo, dramatika). Ta metoda pripomore k razvoju bralnih strategij in kritičnega mišljenja, saj učence vodi skozi sistematično razumevanje in interpretacijo, usmerja pozornost na posamezne prezrte značilnosti (ali sestavine) besedil in njihovo doživljanja besedil.

Učitelj naj izbere raznovrstna književna besedila, ki bodo učencem omogočila doživljanje različnih tematik.

PESNIŠTVO

CILJI

Učenec:

- : posluša/bere in doživlja pesmi ter v njih zaznava pesemske prvine (zvočnost, rimo in ritem);
- : doživlja interpretativno prebrano pesem in se nanjo čustveno odziva;
- : spoznava zgradbo pesmi (drugačna oblika kot druga besedila, kitice, verzi) in zaznava njene posebnosti (npr. likovna oblikovanost pesemskega besedila);
- : prepozna temo pesmi ter opredeli tematsko (osrednjo) besedo v pesmi;
- SC (3.3.4.1 | 3.3.4.2)
- : zaznava čustvene sestavine pesmi (vesela, žalostna);
- SC (3.3.1.1)
- : povezuje zvočnost besede in zvočno slikanje (onomatopoijo) s podobami, ki jih vzbuja besedilo;
- : razume dogajanje pesmi in njeno vsebino povzema s svojimi besedami.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » predstavi zgradbo pesmi (število in dolžino kitic) ,
- » poišče rime v pesmi in tvori rime,
- » predstavi razpoloženje v pesmih,
- » predstavi vsebino pesmi na svoj način.

STROKOVNI TERMINI

◦ pesem ◦ pesnik ◦ pesniška zbirka ◦ kitica ◦ rima

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Pri glasnem interpretativnem branju učitelja se spodbuja doživljanje pesmi in učenčev odziv na prebrano. Pri branju pesmi se poudari zaznavanje pesemskih prvin (ritma, rime in zvočnost), obliko pesmi in pesniški jezik (poosebitev, ponavljanje, zamenjava besed). Ko učitelj bere pesmi, spodbuja učence k opazovanju oblike besedila ter primerja pesem z drugimi besedili. Pri predstavljanju razpoloženja v pesmi lahko učenci uporabijo različne predstavitev: besedno in likovno/gibalno/zvočno.

Šolska interpretacija umetnostnega besedila je priporočeni model za razvijanje bralne zmožnosti in praviloma zajema naslednje dejavnosti:

- » predstavitev besedišča, pomembnega za razumevanje pesmi,
- » uvodno motivacijo,
- » napoved besedila, umestitev in interpretativno branje,
- » premor po branju,
- » izražanje doživetij ter analizo, sintezo in vrednotenje,
- » ponovno branje in nove naloge.

V fazi interpretacije pesmi se tako metoda pogovora lahko kombinira z metodo usmerjenega tihega branja, zelo učinkovita je tudi igra vlog ali metoda glasnega branja izbranih delov besedila. Učenci se lahko na besedilo odzivajo likovno, glasbeno, besedno, gibalno... Učitelj naj bo pozoren tudi na pridobivanje literarnovednega znanja.

PRIPOVEDNIŠTVO

CILJI

Učenec:

- : posluša/bere in doživlja književno pripovedno besedilo;
 - : spozna in opisuje značilnosti pravljice in realističnih zgodb;
 - : ločuje pravljico od realistične pripovedi;
 - : spozna in prepozna razlike med domišljjskim in realnim svetom v pripovednih književnih besedilih.
- SC** (3.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » prepozna prvine pravljice,
- » loči pravljico od realistične zgodbe.

STROKOVNI TERMINI

◦ pravljica ◦ realistična zgodba ◦ pisatelj

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Postopek šolske interpretacije pripovednega književnega besedila poteka po naslednjih korakih:

32. Pred poslušanjem/branjem: Učitelj pridobi besedišče, pomembno za razumevanje pravljice/pripovedi (da bo učenec sposoben sprejeti čim več podatkov, ki mu jih posreduje književno besedilo). V motivaciji načrtuje možnosti, v katerih bodo učenci oblikovali svojo domišljjsko podobo književne osebe ter poiskali podobnost med seboj in književno osebo (s tem se oblikujejo vrata za identifikacijo) ter prepoznali tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz lastne izkušnje. Učitelj napove besedilo.
33. Med poslušanjem/branjem: Učenci poslušajo učiteljevo interpretativno branje. Med poslušanjem v mislih dopolnijo besedilo s svojimi domišljjskimi podobami ter besedilo povežejo z izkušnjami in čustvi. Učitelj postavlja vprašanja, s pomočjo katerih sproti preverja sledenje učencev zgodbi, ter vprašanja, ki usmerjajo pozornost na pomembne detajle (3. r.).
34. Po poslušanju/branju: V interpretaciji besedila usmerja učitelj razčlenbo besedila. Učenci izražajo doživetja, primerjajo pravljico z drugimi pripovednimi besedili, prepoznava razlike med domišljjskim in realnim svetom ter sodelujejo v poustvarjanju besedila (likovno, glasbeno, besedno,

gibalno). Sledi ponovno branje besedila. Učitelj vključuje dejavnosti, kot so voden pogovor o zgodbi (ob vprašanjih in/ali ilustracijah), ponovna pripoved zgodbe ali risanje ilustracij, kar vodi učence pri utrjevanju razumevanja in povezovanju vsebine z osebnimi izkušnjami. Učenci se lahko na besedilo odzivajo likovno, glasbeno, besedno, gibalno...

Pri šolski interpretaciji književnega besedila pri slovenščini kot drugem jeziku je pomembno, da učitelj učence sistematično vodi skozi analizo besedil, pri čemer uporablja vprašanja in naloge, ki spodbujajo najprej globalno (1., 2. r.), nato pa tudi globlje razumevanje vsebin. Učitelj naj vodi pogovor o besedilu, učenci naj iščejo simboliko v ilustracijah in razpravljajo o sporočilu besedila.

Učenci s komunikacijskim modelom literarne vzgoje razvijajo strukturne prvine recepcijske sposobnosti, kot so:

- » védenje, da je za različne vrste besedil, kakršni sta pragmatično in literarno, treba razviti tudi različni strategiji branja,
- » prepoznavanje pravljice po treh prvinah (začetek pravljice, preteklik, značilni pravljичni ton),
- » razvijanje učenčeve domišljijske predstave o književnih osebah, dogajalnih prostorih, dogajalnem času,
- » sposobnost zaznavanja, razumevanja in vrednotenja literarnega dogajanja ter posameznih motivov,
- » sposobnost ločevanja avtorja in pripovedovalca, resničnosti in fikcije.

Učenci na ta način spoznavajo razlike med pravljico in drugimi pripovednimi besedili. Ločijo tudi avtorsko in klasično pravljico.

DRAMATIKA

CILJI

Učenec:

- : prepozna dramsko besedilo in ga loči od pripovednega in pesemskega besedila;
- : bere krajše predelano ali izvirno dramsko besedilo, v besedilu razlikuje navedbo osebe od njenega dramskega govora;
- : se vživlja v književno osebo in poišče primeren glas zanjo.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

Ta skupina ciljev nima standardov znanja.

STROKOVNI TERMINI

- dramsko besedilo

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci najprej poslušajo/preberejo krajše dramsko besedilo in med tem prepoznavajo lastnosti oseb. Po pogovoru dramsko besedilo glasno preberejo po vlogah. Za dramske osebe poiščejo primeren glas in ga spreminjajo glede na spreminjajoče se lastnosti osebe.

PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

CILJI

Učenec:

- : posluša in gleda ter izraža svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje lutkovne in gledališke predstave, igranega in animiranega filma ter radijske igre;
- : spozna gledališče kot kulturno ustanovo in vzpostavlja odnos do kulture in umetnosti;
- : zaznava in razume potek dogajanja v predstavi, opiše književne osebe ter kraj in čas dogajanja;
- : sporočilo predstave povezuje s svojimi izkušnjami (tudi z bralnimi);
- : prepozna gradnike vizualnih in zvočnih podob, ki so lahko nosilci pomenov;
- : spozna in bere izvirni strip in predelave.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

Ta skupina ciljev nima standardov znanja.

STROKOVNI TERMINI

- lutkovna predstava ◦ gledališka predstava ◦ igralec ◦ oder ◦ radijska igra ◦ animiran film ◦ igrani film

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Doživljanje, razumevanje in vrednotenje igranega in animiranega filma naj učitelj vodi tako, da omogoči učencem izražanje občutkov in misli po ogledu igranega ali animiranega filma. Učenci naj imajo možnost ocenjevanja igranega ali animiranega filma glede na določene kriterije (zgodba, liki, animacija). V skupinskih dejavnostih naj učenci **primerjajo svoje razumevanje zgodbe in oseb** ter razpravljajo o morebitnih razlikah v doživljanju. Učitelj vodi razpravo o različnih interpretacijah in spodbuja učence k izražanju lastnega mnenja.

Vsako šolsko leto naj šola organizira v okviru kulturnega dne možnost ogleda lutkovne ali gledališke predstave (po možnosti v gledališču). Tako se bodo učenci srečali in spoznali gledališče kot hram gledališke umetnosti, svoje vedenje prilagodili namenu in prostoru, ter se pripravili na umetniško doživljanje predstave. Učitelj pred obiskom lutkovne in gledališke predstave učence pripravi na umetniško doživljanje predelanega književnega besedila tako, da se z učenci pogovori o besedilu, načinu spremljanja predstave.

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

OBVEZNO

OPIS TEME

(Po)ustvarjanje ob književnih besedilih in medijskih predelavah je ključno za celostni razvoj učencev v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju. Učenci razvijajo govorno in pisno izražanje ter interpretativno branje. Učiteljeva izbira književnih besedil in priprava učencev na poustvarjanje je pri slovenščini kot drugem jeziku ključna za uspeh učencev pri doseganju tega cilja. Učitelj načrtuje dejavnosti, pri katerih učenci po poslušanih/prebranih književnih besedilih in gledanih priredbah književnih besedil ustvarjajo svoja književna besedila, ilustracije in dramatizacije. S tem razvijajo domišljijo, sporazumevalno zmožnost, jezikovne spretnosti in ustvarjalnost ter poglobljajo razumevanje književnih besedil in medijskih predelav.

Razvijanje zmožnosti govorjenja, tj. pogovarjanja in govornega nastopanja učencev je proces, ki vsebuje več korakov. Učenci po zgledu (npr. učiteljevem nastopu, slišnem posnetku besedila) razmišljajo o slišnem (razločno in naravno govorjenje, ritem, hitrost, glasnost) in videnem (očesni stik, mimika obraza, kretnje rok, gibanje po prostoru) ter urijo govorjenje na podlagi iste oz. podobne teme. Učenci berejo polglasno, glasno in tiho. Z učenjem interpretativnega branja si razvijajo odnos do književnih besedil in motiviranost za branje ter sproščeno naravno glasno branje. Učence spodbuja k večkratnemu branju istega besedila na različne načine.

GOVORNO IN PISNO (PO)USTVARJANJE

CILJI

Učenec:

- razvija zmožnost obnove že slišnega/prebranega književnega besedila s svojimi besedami;
- razvija zmožnost tvorjenja govornega/pisnega besedila o stvarnih in domišljjskih svetovih;
- razvija zmožnost tvorjenja pravljice po zgledu klasične in avtorske pravljice;
- razvija zmožnost govornega nastopanja z vnaprej izbranim književnim besedilom;
- razvija zmožnost deklamiranja/recitiranja pesmi.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-**tvori ustna in pisna besedila:**

- » ob slikanici (z besedilom ali brez njega) s svojimi besedami pripoveduje zgodbo (1. r);

- » po poslušanem/gledanem/prebranem književnem besedilu ga obnovi/tvori njegovo nadaljevanje (2., 3. r);
- » govorno nastopa z vnaprej izbranim književnim besedilom tako, da razločno in naravno govori ter upošteva zborni izreko (2., 3. r.);
- » tvori pravljico z njenimi značilnostmi (3. r);
- » tvori realistično zgodbo, v kateri je dogajanje podobno tistemu iz njegovega sveta, (3. r);
- » doživeto **recitira** (3.r) / **deklamira pesem** (1. in 2. r.).

STROKOVNI TERMINI

- deklamacija pesmi
- recitacija pesmi
- govorni nastop

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Občutek za zvočnost slovenskega jezika učenci razvijajo z ustvarjanjem zvokov z jezikovnimi in nejezikovnimi sredstvi; tvorijo zvočne nize, prepoznajo in posnemajo izrazite vzorce iz pesmi, po vzorcu tvorijo onomatopoiijo in tako razvijajo zmožnost razumevanja besednih zvez. Pesmi predstavljajo z deklamiranjem, recitiranjem. Domišljijsko predstavo književne osebe učenci izražajo s kombinacijo risbe in zapisa (npr. kot strip).

Pripovedovanje književnega besedila naj bo za učence pri slovenščini kot drugem jeziku večinoma usmerjeno v obnavljanje književnih besedil, ki bo učence v obdobju treh let opolnomočilo s samozavestjo pri pripovedovanju in v 3. razredu tudi pisanju obnov. Pri obnavljanju besedil učitelj pozornost učencev usmerja tudi v ilustracije, ob katerih učenci pripovedujejo in kasneje pišejo.

Pri ustvarjalnem spreminjanju književnega dela besedil lahko učenec postavi sebe za osrednjo književno osebo oz. o izbrani književni osebi govori in piše kot o sebi. Ustvarjalno spreminjanje književnega dela se naj povezuje z likovnim, ustnim, pisnim, gibalnim izražanjem. Učenec lahko dogajanje postavi v sodoben prostor in čas; spremeni lahko ključne prvine v zgodbi, npr. čarobni predmet, značaj glavnega junaka, sprememba dejanja ali ravnanja osebe; znani pravljici doda novo osebo oz. osebo iz druge pravljice. Po njihovem zgledu lahko ustno in pisno oblikujejo svojo pravljico (po danih slikah ali ključnih besedah, z nizanem sličic, ki upodabljajo dogajanje, lahko pripovedujejo oz. zapišejo spremenjen začetek oz. konec pravljice, nadaljevanje pravljice (3. r.)).

Učenci naj imajo tudi možnost **tvorjenja svojega književnega besedila** (pesem/pripoved/dramsko besedilo). Slikanico lahko tvorijo v skupini, pri tem kombinirajo sliko in besedo. Zmožnosti predstavljanja književnih besedil naj razvijajo tako, da pripovedujejo ob knjigi, ključnih besedah, miselnem vzorcu, plakatu, časovnem traku. Vse predstavitve naj bodo pripravljene v šoli.

INTERPRETATIVNO BRANJE

CILJI

Učenec:

- : razločno bere/bere z upoštevanjem zvočne prvine govora;
- : po zgledu razvija branje književnega besedila (npr. posnema razpoloženje književnih oseb in dogajanja);
- : po glasnem branju književnega besedila razvija vrednotenje svojega branja in branja sovrstnikov.

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

Ta skupina ciljev nima standardov znanja.

STROKOVNI TERMINI

- doživeto branje

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju poleg tehnike branja in branja z razumevanjem, ki ju razvijajo večinoma pri jezikovnem pouku, razvijajo tudi zmožnost interpretativnega oz. doživetega branja.

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Tema zajema usvajanje književnega znanja v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole, ki je ključno za razvoj bralne kulture in ljubezni do knjig. Procesno usvajanje književnega znanja vključuje postopno spoznavanje literarnih zvrsti, razumevanje osnovnih literarnih pojmov in razvijanje sposobnosti interpretacije besedil ter poustvarjanje književnih besedil. Učitelj naj spodbuja učence k aktivni rabi književnih znanj skozi različne dejavnosti, kot so poslušanje in odzivanje, branje, pripovedovanje, dramatizacija in poustvarjanje, npr. ustvarjalno pisanje. S tem učenci pridobivajo literarnovedno znanje, ki ga lahko uporabljajo v različnih kontekstih, kar krepi njihovo razumevanje in izražanje.

Učenci naj poslušajo in berejo celotna avtorska dela primerna njihovim zmožnostim in interesom.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učenci razvijajo zmožnosti razumevanja in doživljanja književnih besedil in pridobivajo literarnovedna znanja.

V šoli preberejo:

- » celovite kakovostne slikanice, ki lahko ponazarjajo kratke realistične zgodbe, kratke fantastične zgodbe, basni, mite, pripovedke idr. (od katerih naj bodo tudi take s problemsko tematiko),
- » vsaj eno zbirko slovenskih ljudskih pesmi,
- » vsaj eno celovito zbirko pravljic (npr. pravljice bratov Grimm),
- » besedila avtorjev otroške književnosti: Nika Grafenauerja, Otona Župančiča, Toneta Pavčka, Srečka Kosovela, Kajetana Koviča (poezijo in/ali prozo), Ele Peroci, Svetlane Makarovič, Lile Prap ter vsaj še eno besedilo sodobnega avtorja/sodobne avtorice po izbiri učitelja/učiteljice ter učencev in učenek (npr. Ferija Lainščka, Anjo Štefan, Primoža Suhodolčana, Petra Svetino),
- » vsaj eno kakovostno dramsko besedilo (ki si ga lahko ogledajo tudi kot predstavo).

Priporočeni avtorji in književna besedila za 1. VIO:

PREDLAGANA BESEDILA

- Spoznavanje književnih zvrsti (lirika, epika, dramatika) in vrst, v okviru teh preberejo vsaj po eno besedilo:

a) Poezija: Srečko Kosovel, Tone Pavček, Niko Grafenauer, Kajetan Kovič, Miroslav Košuta, Boris A. Novak, Bina Štampe Žmavc, Feri Lainšček, Anja Štefan, Peter Svetina, Andrej Rozman Roza, Lila Prap, Barbara Gregorič Gorenc, Borut Gombač, Vinko Möderndorfer, Jure Jakob, Ambrož Kvartič.

b) Kratka proza:

PRAVLJICE

- ljudske pravljice: slovenska ljudska (npr. Zverinice iz Rezije, Zlata ptica, Zlata ribica ...); ljudske pravljice drugih narodov (npr. Lonček, kuhaj!, Trije prašički, Zlatolaska in trije medvedi ...), zbirka Babica pripoveduje;
- avtorske pravljice: Kajetan Kovič: Maček Muri, Ela Peroci: Muca Copatarica, Svetlana Makarovič: Pekarna Mišmaš, Smetiščni muc, Sapramiška, Polonca Kovač: Zverinice z Večne poti, Feri Lainšček: Lučka, Bina Štampe Žmavc: Muc Mehkošapek, Ida Mlakar: Kako sta Bibi

in Gusti ... (eno zgodbo iz serije), Nina Mav Hrovat: Posluh, jazbec gre, Aksinja Kermauner: Žiga špaget gre v žirni svet, Gaja Kos: Obisk, Vesna Radovanovič: Peteličnik (eno slikanico iz serije), Anja Štefan: Medved in klobuk, Gugalnica za vse (zbirka pravljic), Andrej Rozman Roza: O začaranem žabcu; brata Grimm: Žabji kralj, Zvezdni tolariji, Rdeča kapica, Hans Christian Andersen: Kraljična na zrnu graha, Grdi raček, Mala Morska deklica, Lio Lionni: Mali modri in mali rumeni.

PRIPOVEDKE

- ljudske pripovedke: slovenska ljudska (npr. Mojca Pokrajculja, Zlatorog, Povodni mož, Kako je nastalo Blejsko jezero ...); pripovedke drugih narodov (Kako je Evropa dobila ime);
- avtorske pripovedke: Andreja Peklar: Fant z rdečo kapico, Desa Muck: Kokoš velikanka.

BASNI

- basni: slovenske ljudske, basni drugih narodov; avtorske (npr. Slavko Pregl, Miroslav Košuta).

KRATKE ZGODBE

- kratke realistične zgodbe: Ela Peroci: Stara hiša številka 3, Boštjan Gorenc Pižama: Si že kdaj pokusil Luno?, Peter Svetina: Kako je gospod Feliks tekmoval s kolesom (eno slikanico iz serije), Slavko Pregl: O fantu, ki je lepo pozdravljal; O fantu, ki je iskal muco, Žiga X Gombač: Adam in tuba, Maša Ogrizek: Krasna zgodba, Neli K. Filipič: Kdo je kriv, da je zima bela in druge zgodbe; Jan De Kinder: Rdeča ali Zakaj zasmehovanje ni smešno;
- kratke fantastične zgodbe: Kajetan Kovič: Moj prijatelj Piki Jakob, Majda Koren: Protideževna juha, Skuhaj mi pravljico, Tina Arnuš Pupis: Božo in Vili, Na gozdni južini, Jana Bauer: Kako objeti ježa, Ding dong zgodbe; Primož Suhodolčan: Tina in medvedja moč, Primož in bajk (eno knjigo iz serije o športnikih), Maurice Sendak: Tja, kjer so zverine doma, Quentin Blake: Benjamin;
- informativno-leposlovna kratka proza: Polonca Kovač: Zelišča male čarovnice, Lila Prap (eno slikanico iz serije o živalih), Manica K. Musil: Arhitekta bova, Cvetka Sokolov: Bilo je nekoč na deželi.

c) Srednje dolga proza

- realistične povesti: Desa Muck: Anica (eno knjigo iz serije), Nataša Konc Lorenzutti: Kakšno drevo zraste iz mačka, Kdo je danes glavni, Jutri bom siten kot pes (živalski realizem), Andrej E. Skubic: Trio Golaznikus (serija), Sebastijan Pregelj: Zgodbe s konca kamene dobe (serija);
- fantastične pripovedi: Primož Suhodolčan: Živalske novice (eno knjigo iz serije), Bina Štampe Žmavc: Ure kralja Mina, Jana Bauer: Groznovilca, Carlo Collodi: Ostržek, Pamela Lyndon Travers: Mary Poppins.

č) dramatika: vsaj eno kakovostno dramsko besedilo (lahko tudi kot predstavo).

USTVARJALCI IN NJIHOVA KNJIŽEVNA DELA TER SLOVSTVENA FOLKLORA

CILJI

Učenec:

- spozna avtorje otroške književnosti in njihova književna besedila/dela ter ilustratorje književnih del;
- spozna slovstveno folkloro (ljudske pesmi (tudi izštevanka in zafrkljivke) in slovenske ljudske pravljice in pripovedke).

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

- » **pozna**, razume in ovrednoti **književna besedila obvezno obravnavanih književnikov in književnic, izbrane slovenske ljudske pravljice ter pravljice bratov Grimm;**
- » **pozna**, razume in ovrednoti **vsaj eno besedilo sodobnega avtorja/sodobne avtorice po izbiri učitelja ter učencev;**
- » **pozna**, razume in ovrednoti **najmanj eno celovito kakovostno slikanico na posamezni razred ter najmanj eno kakovostno dramsko besedilo (lahko tudi predstavo);**

- » pozna slovenske ljudske pesmi in njihove značilnosti;
- » uporabi ljudsko pesem v različnih kontekstih (npr. petje, recitiranje);
- » pozna slovenske ljudske pravljice in pripovedke ter njihove značilnosti;
- » uporabi slovensko ljudsko pravljico in pripovedko v različnih kontekstih (npr. pripovedovanje, dramatizacija);
- » uporabi izštevanko v igri.

STROKOVNI TERMINI

◦ ljudska pravljica ◦ ljudska pesem ◦ izštevanka ◦ pripovedka

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

Učenci razvijajo zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil in njihovih avtorjev, s poslušanjem, govorjenjem, branjem, pisanjem o njih.

Število obravnavanih besedil naj bo primerno – učitelj naj se izogiba preveliki količini in številu besedil, priporočeno je branje celotnih avtorskih del, celovitih besedil. Odlomki so namenjeni zgolj uvodni motivaciji ali poglobljeni šolski interpretaciji odlomkov z navezovanjem na celotna avtorska dela. Učitelj vključuje različne zvrsti slovstvene folklorne, kot so pravljice, basni, legende, ljudske pesmi, pregovori, uganke in druge. To bo učencem omogočilo spoznavanje bogastva ljudskega izročila. Besedila naj učenci poslušajo, se jih učijo na pamet, jih pripovedujejo in dramatizirajo.

Število književnih besedil, obravnavanih pri pouku naj bo smiselno: izbrana besedila naj se obravnavajo poglobljeno, lahko tudi z metodo večkratnega (kritičnega) branja, branja v nadaljevanjih. Besedila izbirajo učitelj in učenci. Izbira književnih besedil za uresničevanje ciljev književnega pouka je, razen obveznih besedil in avtorjev, prepuščena presoji učitelja, ki najbolj pozna svoje učence, njihove zmožnosti, interese in obzorje pričakovanj. Primarno merilo za izbiro književnih besedil sta literarna kakovost ter primernost učenčevi stopnji osebne in bralne razvoja, ne pa zunajliterarnim vzgojnim ciljem.

Število pri pouku obravnavanih besedil naj bo smiselno: izbrana besedila naj se obravnavajo poglobljeno, lahko tudi z metodo večkratnega (kritičnega) branja; besedila berejo učitelj ter učenci.

Slovstveno folkloro in književnost lahko učitelj poveže z drugimi področji, kot so glasba, likovna umetnost, dramatizacija in gibanje. Pravljico naj učenci npr. uprizorijo, njen motiv naslikajo ali o njej zapojejo.

LITERARNOVEDNI IZRAZI

CILJI

Učenec:

○: razvija razumevanje in uporabo literarnoteoretičnih pojmov.

SC (1.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Učenec:

-prepozna, razume in uporabi literarnoteoretične pojme:

- » naslov, pisatelj, pravljica, pripovedka, realistična zgodba, ilustrator, ilustracija;
- » pesnik, pesem, kitica (2.razred), rima (2.razred), izštevanka;
- » predstava (gledališka in lutkovna), igralec, oder, igrani film, animirani film;

-pozna, razume in uporablja s tem učnim načrtom določene termine.

STROKOVNI TERMINI

- naslov ◦ pisatelj ◦ pravljica ◦ pripovedka ◦ realistična zgodba ◦ ilustrator ◦ ilustracija ◦ pesnik ◦ pesem
- kitica ◦ rima ◦ izštevanka ◦ predstava ◦ igralec ◦ oder ◦ igrani film ◦ animirani film

DIDAKTIČNA PRIPOROČILA ZA SKUPINO CILJEV

V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju je ključnega pomena, da učenci razvijajo ljubezen do branja in spoznavajo bogati svet literature. Učitelj pa je pozoren tudi na **pridobivanje literarnovednega znanja**, ki naj bo v funkciji učenčevega poglobljenega doživljanja, razumevanja in vrednotenja književnih besedil. Učitelj pri pouku zagotavlja pogostost rabe izrazov, kar pomeni, da sistematično vključuje besedišče v vsakodnevne dejavnosti, dialoge in naloge, kar spodbuja učence k aktivni uporabi izrazov. Že v tej zgodnji fazi lahko na igriv in ustrezen način uvaja temeljne literarno teoretične pojme, ki bodo učencem pomagali pri razumevanju in interpretaciji besedil. V 3. razredu je cilj, da učenci izraze ne le razumejo, temveč jih tudi uporabljajo pri ustnem in pisnem sporazumevanju, kar pripomore k njihovem celostnemu jezikovnemu razvoju.

